

Planprogram
Klima- og miljøplan
2024-2027

Lillehammer Kommune

Innhold

1. Innledning.....	2
2. Bakgrunn	2
2.1 Planstrategi.....	2
2.2 Planprogram	2
3. Formål med planarbeidet.....	2
4. Føringer for arbeidet	3
4.1 Lokale føringer.....	3
4.2 Regionale føringer	3
4.3 Nasjonale føringer og internasjonale forpliktelser.....	4
5. Utredningsbehov	4
5.1 Kunnskapsinnhenting, utredninger	4
5.2 Plan og kostnad for kunnskapsinnhenting	5
6. Medvirkning.....	5
7. Organisering av planarbeidet	6
7.1 Prosjektorganisering og samhandling	6
7.2 Avklaringer som skal gjøres underveis i planarbeidet.....	6
7.3 Fremdriftsplan, planprogram	7
8. Planutvikling, langtidsplan.....	7
9. Begrepsavklaring	8

1. Innledning

Norge står, som alle andre land, overfor en omstilling der klimagassutslippene fra alle sektorer må fjernes helt eller minimeres fram mot midten av dette århundret. For at omstillingen skal gjøre det mulig med grønn vekst og bedret livskvalitet for innbyggerne, er det avgjørende at et mål om netto-null eller lavutslippsperspektivet fanges opp i samfunnsplanleggingen i alle ledd.

Skal Norge oppfylle sin utslippsforpliktelse for 2030 vil norske kommuners innsats være sentral. Ifølge miljødirektoratets rapport Klimakur 2030¹ kan kommunen i stor grad påvirke utslipp fra egen virksomhet selv. For eksempel utslipp fra egne kjøretøy, bygg- og anleggsvirksomhet og gjennom klimakrav i egne innkjøp. Det største potensialet for å bidra til utslippsreduksjoner har kommunen imidlertid gjennom å påvirke gjennomføringen av klimatiltak hos andre aktører i lokalsamfunnet.

Kommunen har ulike roller som er relevante i klimaarbeidet:

- samfunnsutvikler pådriver, tilrettelegger og samarbeid med befolkning, næringsliv
- myndighetsutøver planmyndighet, herunder for areal- og transport, tilskuddsforvalter
- tjenesteleverandør utøver av tjenester som utdanning, helse, omsorg,
- eier og drifter bygg, infrastruktur, skog, egen transport, kommunale selskaper og fondsplasseringer
- innkjøper varer og tjenester

2. Bakgrunn

2.1 Planstrategi

Kommunestyret har i sin planstrategi (2020-2023) vedtatt at kommunedelplan for miljø, *KDP Miljø med hovedvekt på klima og energi 2016-2025*, er foreslått revidert i 2021 med nye handlingsplaner for klimaavtrykk, sirkulær-økonomi og natur.

I plansammenheng brukes begrepene *å revidere en plan* og *å rullere en plan*. Det er ingen juridisk forskjell mellom de to begrepene, som brukes om hverandre. Kommunen har i sin planstrategi valgt å legge til grunn at en revisjon er en gjennomgripende prosess der man følger plan- og bygningslovens (pbl.) prosessbestemmelser (planprogram, medvirkning og høringer), mens en rulling er en enklere prosess knyttet til å ta tiltak ut og inn av en handlingsplan.

2.2 Planprogram

Før arbeidet med ny kommunedelplan for miljø skal det utarbeides og vedtas et planprogram som grunnlag og prosjektplan for arbeidet. Planprogrammet skal i henhold til pbl. § 4.1 gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegg for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn samtidig med varsling av planoppstart. Endelig planprogram fastsettes av kommunestyret etter at det har vært lagt ut til offentlig ettersyn i minst seks uker.

3. Formål med planarbeidet

Formålet med planarbeidet er å revidere gjeldende kommunedelplan for miljø med hovedtema klima og energi 2016-2025 (Miljøplanen 2016-2025).

¹ Klimakur 2030: Tiltak og virkemidler mot 2030. Rapport M-1625. Miljødirektoratet, Statens vegvesen, Kystverket, Landbruksdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Enova

Planarbeidet skal belyse sentrale klimarelaterte utfordringer kommunen står ovenfor og belyse hvordan kommunen kan bidra til å følge opp klimamål i Lov om klimamål (klimaloven) og Norges internasjonale klimaforpliktelser, jf. Parisavtalen og FNs bærekraftsmål 13; Stoppe Klimaendringene. Planarbeidet skal involvere hele bredden av kommunens fagområder for å sikre forankring i organisasjonen.

Etter endt planarbeid skal kommunens klima og miljøplan være godt kjent i organisasjonen, som det styrende dokumentet for Lillehammer kommunes arbeid innen klima og miljø. Planen skal inneholde overordnede målsetninger for samfunnet Lillehammer kommune og for virksomheten Lillehammer kommune. De overordnede målsetningene skal følges opp med en handlingsdel med konkrete tiltak innenfor et utvalg fokusområder.

4. Føringer for arbeidet

4.1 Lokale føringer

Tematiske kommunedelplaner skal i henhold til planstrategien (2020-2023) hjemles i kommuneplanens samfunnsdel.

Kommunestyret vedtok i sitt møte 23. januar 2020 at kommuneplanens samfunnsdel skulle revideres med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål. Kommuneplanens samfunnsdel (2021-2031) er forventet sluttbehandlet innen tredje kvartal 2022.

Den pågående revisjon av kommuneplanens samfunnsdel vil tydeliggjøre Lillehammer-samfunnets utfordringer framover og hvilke strategier vi skal følge i arbeidet med å utvikle vårt lokalsamfunn. Arbeidet med kommunedelplan for klima og miljø skal følge opp de ambisjoner, mål og føringer på klima- og miljøområdet som vedtas i kommuneplanens samfunnsdel.

4.2 Regionale føringer

Innlandet fylkeskommune har en regional strategisk rolle i klimaarbeidet, og har et ansvar som regional planmyndighet og planfaglig veileder overfor kommunene.

Fylkeskommunens overordnede planlegging skal innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser, og ta hensyn til effektiv ressursbruk for samfunnet. Klima og miljø skal innlemmes i den helhetlige samfunnsutviklingen. Innlandet fylkeskommune jobber for å underbygge nasjonale målsetninger og skal via sitt virke bidra til å nå klimalovens mål om minst 40 % reduksjon av klimagasser i Norge innen 2030, og bidra til at Norge blir et lavutslippssamfunn i 2050.

Innlandsstrategien (2020-2024) fastsetter at det skal utarbeides en ny regional plan for klima, energi og miljø for Innlandet, og at FNs bærekraftsmål legges til grunn for arbeidet. Arbeidet med planprogrammet startet i januar 2021. Frem til ny regional plan for klima, energi og miljø vedtas i årsskiftet 2022/2023 er det *Regional plan for klima- og energi for Oppland 2013-2024* som er gjeldende.

Regional plan for klima- og energi for Oppland 2013-2024 har følgende mål:

- Øke andelen med fornybar energi med 700 GWh innen 2024.
- Økt energieffektivitet med 20 % innen 2024.
- Bidra til å nå det nasjonale målet på 10 % fornybarandel (innen transport) i Norge.
- Utslipp fra landbruket skal reduseres med 10 % innen 2024 i forhold til nivået i 2005.
- Redusere deponiutslippene med 30 % innen 2024 fra 2010.
- Tettere utbyggingsmønster og redusert transportbehov.
- Skape holdningsendringer (ift. forbruk og utslipp av klimagasser).

4.3 Nasjonale føringer og internasjonale forpliktelser

Lov om klimamål (klimaloven), fra 2017, skal fremme gjennomføringen av Norges klimamål som ledd i omstilling til et lavutslippssamfunn. Loven sier at;

- Klimagassutslipp skal reduseres med minst 50 og opp mot 55 prosent i 2030 sammenlignet med 1990.
- Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050.
- Forberede samfunnet på klimaendringer og tilpasse det til klimaendringene.

Under følger en liste over de mest aktuelle nasjonale- og internasjonale føringene og strategiene for Lillehammer kommunes arbeid med klima- og miljø.

- FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Mål 13 i FNs bærekraftsmål går direkte på å stoppe menneskeskapte klimaendringer.
- Parisavtalen fra 2015 har satt et mål om at den globale oppvarmingen skal holdes under 2 grader og landene skal tilstrebe å begrense temperaturøkningen til 1,5 grader sammenlignet med førindustriell tid. Gjennom avtalen har Norge forpliktet seg til reduksjon av nasjonale klimagassutslipp på 50-55 % innen 2030, sammenlignet med 1990-nivå. I Parisavtalen er man enig om at utslippskutt skal skje «så raskt som mulig», og at verden skal bli «klimanøytral» i løpet av siste halvdel av dette århundret.
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging fra 2019–2023 er regjeringens forventninger til all planlegging etter plan- og bygningsloven. Forventningene legger FNs bærekraftsmål til grunn og angir fire hovedtemaer: planlegging som verktøy for helhetlig og bærekraftig utvikling, vekstkraftige regioner og lokalsamfunn, bærekraftig areal- og transportutvikling, og byer og tettsteder der det er godt og bo og leve.
- Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning i kommunene fra 2018 skal legges til grunn ved all planlegging etter plan- og bygningsloven, og gir føringer som skal bidra til reduksjon av klimagassutslipp, økt miljøvennlig energiomlegging, og bidra til at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene (klimatilpasning).
- Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging fra 2014 skal legges til grunn ved all planlegging etter plan- og bygningsloven, og gir føringer for kompakt og klimavennlig by- og tettstedsutvikling og boligtilrettelegging.
- Meld. St. 13 (2020–2021) Klimaplan for 2021–2030 presenterer politikken til regjeringa for å redusere klimagassutslipp i perioden 2021-2030 i tråd med nasjonale mål og i samarbeid med EU.

5. Utredningsbehov

5.1 Kunnskapsinnhenting, utredninger

Basert på lokale forhold skal kommunen vurdere hvordan klima- og miljøutfordringer berører kommunens sektorer. I denne sammenheng er det særlig viktig at det flerfaglige perspektivet ivaretas. Dette følger av kapittel 4.3 Krav til planprosess og beslutningsgrunnlag, avsnitt seks i statlige planretningslinjer (SPR).

Med en kunnskapsbasert tilnærming skal kommunen ut fra lokale forhold, vurdere hvordan endringer i klima kan påvirke blant annet samfunnsikkerhet, kritisk infrastruktur, natur- og kulturmiljø, befolkningens helse, samt forutsetninger for berørte næringer, og hvordan dette skal følges opp.

Kommunen må få oversikt over hvilke klima- og miljørelaterte utfordringer kommunen som virksomhet og samfunnet vil stå ovenfor i fremtiden.

Kommunen skal innhente detaljert kunnskap om egne utslipp av klimagasser og utslipp i Lillehammer kommune, og det skal gjøres en faglig vurdering av effekt og potensial for ulike tiltak innen utslippsreduksjon.

Kommunen skal gjennom en medvirkningsprosess samle kunnskap om hvordan kommunen kan bidra og legge til rette for at innbyggerne våre og lokalt næringsliv kan akselerere sin innsats i det grønne skiftet.

5.2 Plan og kostnad for kunnskapsinnhenting

Under er en foreløpig oversikt over behov for kunnskapsinnhenting med kostnad. Behov kan endres basert på innspill i høringsperioden, føringer i kommuneplanens samfunnsdel eller annet.

Tema		Kostnad	Tid for gjennomføring
Klimarisiko	Innhente kunnskap om hvordan og hvilken form for klimarisiko Lillehammer kommune som virksomhet og Lillehammer som samfunn står ovenfor. Med bistand fra konsulent innhentes kunnskap om klimarisiko. Dette presenteres i en lokal kontekst for administrasjon, folkevalgte, næringsforening og eventuelt andre interessenter.	150.000 kr	Bestilling gjøres høsten 2022. Gjennomføres som workshop våren 2023.
Medvirkning		50.000 kr	Gjennomføres som del av planarbeidet.
Analyse av klimaregnskap og tiltaksvurdering	Gjennomgang av klimaregnskap for Lillehammer kommunes virksomhet og miljødirektoratets klimaregnskap for utslipp innenfor kommunes geografiske grenser, som grunnlag for en tematisk tiltaksvurdering som skisserer mulige utslippsreduksjoner for kommunen som virksomhet og kommunen som samfunn.	250.000 kr	Bestilles høsten 2022. Kommunen mottar resultatene innen april 2023.
Klimaregnskap	Klimaregnskap for virksomheten Lillehammer kommune og framskriving av klimagassutslipp i kommunen.		Gjennomføres av administrasjon høsten 2022.
Kartlegging av pågående og planlagte prosjekter i kommunens sektorer. Og status for eksisterende kdp. for klima og miljø.	Gjennomføres internt.		Gjennomføres av administrasjon høsten 2022.
Prosessveiledning	Prosessveiledning til medvirknings- og planprosess.	100.000 kr	Gjennomføres som del av planarbeidet.

6. Medvirkning

Kommunen alene kan ikke gjøre alt som er nødvendig for å Norges klima- og miljømål. Ett av formålene med planarbeidet er å fastsette målsetninger for Lillehammersamfunnet og for

virksomheten Lillehammer kommune. Gjennom medvirkningsprosesser ønsker Lillehammer kommune å forstå hvordan kommunen kan legge til rette for- og samarbeide med våre innbyggere, lokalt næringsliv og organisasjoner, slik at vi alle kan øke vår innsats i det grønne skiftet.

Gjennom medvirkningsprosess kan kommunen etablere grunnlag for prioriteringer, få større forståelse for lokale utfordringer og prosessen kan i seg selv skape et handlingsrom hvor lokalt engasjement kan bidra til å løse dem.

I planprosessen vil kommunen gjennomføre;

- digitale medvirkningsprosesser som henvender seg mot innbyggerne og kommunens ansatte
- innspillmøter med næringslivet og organisasjoner

7. Organisering av planarbeidet

7.1 Prosjektorganisering og samhandling

Arbeidet med kommunedelplan for klima- og miljø delegeres til fagavdelingen til Sektor for by og samfunnsutvikling og ledes av klima og miljørådgiver. Alle sektorer er representert med minst én representant i arbeidsgruppen som driver planarbeidet.

Planarbeidet forankres i organisasjon ved at kommunedirektørens ledergruppe er planprosessens styringsgruppe. Styringsgruppen har det overordnede ansvar for prosess og gjennomføring, og ansvar for at planarbeidet blir prioritert i organisasjonen. Styringsgruppen skal utøve prosjekteierskap og skal dermed være beslutningsorientert.

Kommunens politiske utvalg for klima, miljø og samfunnsutvikling har en viktig rolle som klima- og miljøpådriver. Utvalget skal ha rollen som politisk referansegruppe gjennom hele planprosessen. Lillehammer ungdomsråd skal gjennom planprosessen ha rollen som referansegruppe.

Referansegruppene har en rådgivende funksjon og skal holdes løpende orientert og involveres i planarbeidet. Det vil gjennomføres idéverksteder med referansegruppene og det forventes at referansegruppene vil bidra med prioriteringer og konkrete innspill på strategi og tiltak.

Plangruppe fra administrasjon

- Fredrik Johannessen	Klima- og miljørådgiver	Prosjektleder
- Anders Breili	Klima- og miljørådgiver	
- Dag Vågsnes	Strategisjef	
- Mariann Dannevig	Rådgiver/leder Boligsosialt utviklingsprogram	
- Martine Årebråt Markussen	Kommunikasjonsrådgiver	
- Kari Rustad Parkin	Sektor Helse og velferd	
- Jill Harviken	Sektor oppvekst, utdanning og kultur	

7.2 Avklaringer som skal gjøres underveis i planarbeidet

Arbeidet må innrette seg etter kommuneplanens samfunnsdel. Som nevnt innledningsvis er det forventet at kommuneplanens samfunnsdel (2021-2031) vil bli sluttbehandlet før tredje kvartal 2022. Kommuneplanens samfunnsdel har som funksjon å sette kursen for samfunnsutvikling og kommunens arbeid de neste 10 årene. Strategier som er nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel vil legge hovedføringene for revisjon av eksisterende klimaplan.

Lillehammer kommune er i en prosess der arbeidet med klimabudsjett skal forbedres og innlemmes i kommunens strategiske styringssystem. Et klimabudsjett skal inneholde tiltak med beregning av reduksjon i klimagassutslipp, og kostnader og ansvar for gjennomføring av tiltakene. Klimabudsjettet kobles til kommunens viktigste styringsdokument, økonomi- og handlingsplan med årsbudsjett.

Et klimabudsjett for Lillehammer kommune vil bli et viktig verktøy for å skape samsvar mellom mål og handling, og kan fungere som årlig tiltaksprogram for gjennomføring av klima- og miljøplanen. Forholdet mellom klima- og miljøplanen og klimabudsjettet må avklares underveis i planarbeidet.

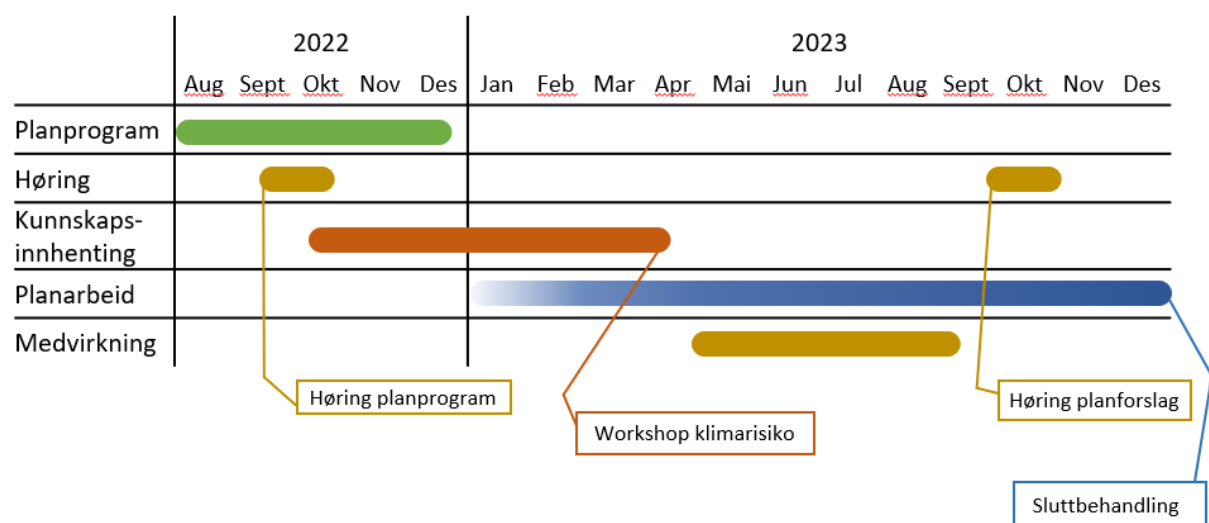
7.3 Fremdriftsplan, planprogram

Følgende ramme legges til grunn for planprosessen for revisjon av klima- og miljøplan:

Utarbeidelse av planprogram og forankring av planprogram i administrasjonen.	Våren 2022
Utvalg for klima miljø og samfunn behandler planprogram	8. september 2022
Planutvalgets behandling av planprogrammet med vedtak om å varsle oppstart av planarbeid og legge ut forslag til planprogram til høring og offentlig ettersyn.	15. september 2022
Annonsering med varsel om oppstart av revisjon av kommunedelplan for klima og miljø.	Uke 39
Utsending av forslag til planprogram på høring og utlegging til offentlig ettersyn.	
Høringsmøte	Gjennomføres i høringsperioden
Høringsperiode planprogram	Høringsfrist 24. oktober 2022
Merknadsbehandling	Oktober – November
Kommunestyrets behandling av planprogram	8. desember 2022

8. Planutvikling, langtidsplan

Tentativ fremdriftsplan for planarbeidet:

9. Begrepsavklaring

Klimanøytral / Netto null	Klimanøytralitet eller begrepet «netto-null» innebærer at man ikke slipper ut mer klimagass i atmosfæren enn det man greier å fange opp eller fjerne. ² Altså at man ikke bidrar til den globale oppvaringen. Dette kan skje ved at en kompenserer for sine klimautslipp, for eksempel ved å kjøpe klimakvoter eller investere i tilsvarende utslippsreducerende tiltak.
Klimarisiko	Klimaendringer og overgangen til lavutslippssamfunnet eller klimanøytralitet innebærer risiko for kommunene på en rekke områder. Klimarisiko handler både om hvordan de fysiske konsekvensene av klimaendringer vil påvirke natur og samfunn, og hva overgangen til et samfunn med netto null utslipp vil innebære. ³
Lavutslippssamfunn	Med lavutslippssamfunn menes et samfunn hvor klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming som beskrevet i Parisavtalen 12. desember 2015 artikkel 2 nr. 1 bokstav a. ⁴

² <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen>

³ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/klimarisiko/>

⁴ Klimaloven § 4